

NEJVYŠŠÍ SOUD

ODDĚLENÍ ANALYTIKY A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Dušan Sulitka, vedoucí oddělení
dusan.sulitka@nsoud.cz, +420 541 593 437

Jan Bena, poradce
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Katarína Deáková, poradkyně
katarina.deakova@nsoud.cz, +420 541 593 480

John A. Gealfow, poradce
john.gealfow@nsoud.cz, +420 541 593 137

KONTAKT

Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

Burešova 20
657 37 Brno

+420 541 593 437

international@nsoud.cz

www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

Vážení čtenáři,

vítáme Vás u dalšího čísla Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu. Tentokrát sice v mírně odlišné grafické a obsahové podobě, avšak nadále s velkým množstvím informací ze světa (nejenom) evropského práva.

Z judikatury ESLP stojí za upozornění dlouho očekávaný rozsudek velkého senátu ve věci odvolaného předsedy maďarského Nejvyššího soudu Andrása Baky, který potvrzuje původní závěry malého senátu a konstatuje, že stěžovatelé bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces a svobodu projevu. Ve věci Carvalho se ESLP vyjádřil k některým požadavkům na složení nejvyšších rad soudnictví, což by nepochybně nemělo ujít pozornosti nikoho, kdo se zabývá otázkami zřízení tohoto typu orgánu v České republice.

Vyvinula se i situace stran českých předběžných otázek před Soudním dvorem. V červenci jsme obdrželi odpověď na předběžnou otázku položenou ve věci Hilfiger i stanovisko generálního advokáta ve věci Pešková a Peška. O obou těchto výstupech referujeme v samostatných příspěvcích.

Z judikatury Soudního dvora je třeba zmínit zejména články o odpovědnosti provozovatele Wi-Fi sítě za porušování autorského práva jejím uživatelem či dopadech zrušení Data Retention Directive na vnitrostátní právní řády. Velkou pozornost nepochybně zasluhuje i rozsudek Soudního dvora ve věci GS Media, který zdá se vyplňuje poslední judikatorní mezery v otázkách zákonitosti šíření hypertextových odkazů. S ohledem na jeho důležitost mu věnujeme i stručný komentář.

Z judikatury nejvyšších soudů je velice zajímavé rozhodnutí Spolkového soudního dvora vyjadřující se k tzv. třetímu pohlaví či rozsudek českého Nejvyššího soudu týkající se domácích porodů.

Za redakci přeje příjemné čtení
Dušan Sulitka

OBSAH

AKTUALITY	... 3
------------------	-------

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ S EVROPSKÝM PRVKEM

Česká republika - Nejvyšší soud: Odpovědnost státu za škodu v souvislosti s domácími porody	... 5
Spojené království - The Supreme Court: Dopravní nehoda v jiném členském státě EU	... 6
Německo - Bundesgerichtshof: Zápis „třetího pohlaví“ do matriky	... 7

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Stanovisko generálního advokáta ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-315/15 Pešková a Peška	... 8
Věc C-182/15 Petruhin: Extradice státního příslušníka jiného členského státu	... 9
Věc C-484/14 Mc Fadden: Odpovědnost provozovatele bezdrátové sítě	... 10
Věc C-494/15 Tommy Hilfiger Licensing: Odpovědnost provozovatele tržnice	... 11
Věc C-203/15 Tele2 Sverige: Uchovávání osobních údajů	... 12
Věc C-12/15 Universal Music: Místo úbytku peněz na účtu	... 13
Věc C-572/14 GS Media: Legalita šíření hypertextových odkazů	... 14

Z JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Věc Ramos Nunes de Carvalho E Sá proti Portugalsku (stížnosti č. 55391/13 a další)	... 17
Věc Al-Dulimi a Montana Management Inc. proti Švýcarsku (stížnost č. 5809/08)	... 18
Věc Baka proti Maďarsku (stížnost č. 20261/12)	... 19
Věc Ibrahim a další proti Spojenému království (stížnost č. 50541/08 a další)	... 20

AKTUALITY

Jan Passer novým soudcem Tribunálu

V uplynulém měsíci Jan Passer složil slib jako již druhý český soudce Tribunálu, který je jedním ze soudů Soudního dvora EU. Zbylé dva představuje samotný Soudní dvůr a Soud pro veřejnou službu. V současné době probíhá reforma Soudního dvora EU spočívající mimo jiné v navýšení počtu soudců Tribunálu na 2 soudce z každého členského státu. Spolu s Janem Passerem tedy přísahu skládalo dalších 11 soudců a také nový generální advokát.

Jan Passer působil od roku 2004 na Nejvyšším správním soudu, jeho stálým soudcem se stal v září roku 2005. Patří mezi zakládající členy České společnosti pro evropské a srovnávací právo. Mezi nejznámější kauzy, v nichž spolurozhodoval, patří například rozpuštění Dělnické strany, kde zasedal jako člen senátu. Na veřejnosti se vyjadřoval také k tématům voleb a volebního práva, také s ohledem na své působení ve volebním senátu Nejvyššího správního soudu, a k právu shromažďovacímu.

Tribunál je soudem prvního stupně pro většinu rozhodnutí přijatých Evropskou komisí a jinými orgány EU. Řeší především spory, ve kterých vystupují takzvaní nepřivilegovaní žalobci, tedy fyzické či právnické osoby. V praxi to znamená, že tento soud projednává především případy v oblasti hospodářské soutěže, státní pomoci, obchodu, zemědělství a ochranných známek. Dlouhodobě v něm jako soudkyně působí i profesorka obchodního práva Irena Pelikánová.

John A. Gealfow

Stanovisko Evropské komise k polské ústavní krizi

Příběh zajímavé kontroverze spojené zejména s novelizací polského zákona o Ústavním soudu, která v Polské republice probíhá zhruba od loňského listopadu, dále pokračuje. Věcí se kromě politiků a sdělovacích prostředků zabývá dlouhodobě už i Evropská komise. Ta v kontextu vnímání zásadního významu zásad právního státu a prosazování hodnot Evropské unie využívá nástrojů, které mají za úkol dbát o vyřešení aktuální situace. Konkrétně za tímto účelem vytvořila novou proceduru (Rule of Law Framework), která má sloužit coby předstupeň případné aktivace tzv. „Nuclear Option“ ve smyslu čl. 7 Smlouvy o Evropské unii.

V souladu s posledně uvedeným ustanovením zakládajících smluv může porušování hodnot Evropské unie vést až k pozastavení práv vyplývajících státu z jeho členství v Evropské unii. Nahlíženo pragmaticky, uplatnění této možnosti reálně zřejmě nikdy nepřicházelo do úvahy a nebylo představitelné. Důvodem je zejména hlasovací procedura, která pro aplikaci čl. 7 Smlouvy o Evropské unii vyžaduje přijetí jednomyslného rozhodnutí zbývajících států o závažném a trvalém porušování hodnot Evropské unie některým z členských států. S ohledem na vzájemné vztahy mezi některými skupinami států je dosažení této jednomyslnosti celého unijního seskupení velice iluzorní.

S ohledem na komplikace spojené s neprůchodností daného mechanismu Evropská komise přijala tzv. Rule of Law

JUDR. JAN M. PASSER, PH.D., LL.M. (1974), oficiální foto, Nejvyšší správní soud

Čeští zástupci u Soudního dvora EU

Jiří Malenovský	soudce	Soudní dvůr	od května 2004
Irena Pelikánová	soudkyně	Tribunál	od května 2004
Michal Bobek	generální advokát	Soudní dvůr	od října 2015
Jan M. Passer	soudce	Tribunál	od září 2016

Framework, který má plnit úlohu předstupně čl. 7 Smlouvy o Evropské unii a vést k případnému návrhu k hlasování o existenci nebezpečí ze závažného porušení hodnot Evropské unie, resp. o jejich skutečném závažném a trvalém porušování. Lze vyjádřit mírné pochybnosti, zda proces vedený na základě dotčeného instrumentu k aktivaci čl. 7 Smlouvy o Evropské unie i skutečně povede, v politické rovině nicméně poskytuje platformu na formální úrovni a do jisté míry i veřejně dostupný dialog s členským státem dopouštějícím se odklonu od uznávaných standardů zásad právního státu.

Jádro polské ústavní krize spočívá zejména ve změnách ústavních předpisů, které ohrožují nezávislé fungování polského Ústavního soudu (Trybunał Konstytucyjny). Z přijatých opatření lze jmenovat kupř. odvolání některých ústavních soudců jmenovaných bývalou vládou, zavedení pravidla o nemožnosti přednostního projednání věci, zvýšení kvora pro usnášeníšopnost, zavedení rozhodování výlučně plenárním způsobem či zvýšení počtu hlasů pro derogační nález Ústavního soudu. Všechna tato opatření mají dle převažujícího názoru soudců Ústavního soudu (patrně s výjimkou dvou soudců jmenovaných vládnoucí stranou Právo a spravedlivost) za cíl odstranit jakoukoliv oponenturu vůči reformám přijímaným vládnoucí stranou.

Pokud se jedná o zdánlivě nenápadnou povinnost rozhodovat věci v pořadí, v jakém napadly Ústavnímu soudu, skutečným účelem bylo pravděpodobně dosáhnout odložení přezkumu ústavních změn o několik let. Průměrná doba rozhodování jednotlivých případů by byla nadto ještě prodloužena, a to s ohledem na skutečnost, že každé jedno rozhodnutí by bylo nutné dle ústavní reformy přijmout plénem Ústavního soudu, což by vyžadovalo zdatné organizační schopnosti. Pokud se jedná o počet hlasů potřebných ke zrušení zákona, jeho smysl není třeba vysvětlovat. To zejména v kontextu jmenování nových soudců Ústavního soudu, resp. pokusu o odvolání těch, kteří byli jmenováni bývalou vládou (s argumentem, že se tak stalo nelegitimně na sklonku jejího funkčního období - v případě některých soudců dokonce až po jeho uplynutí, což nicméně nepochybně vede k oprávněné kritice).

V návaznosti na přijaté změny vydal Ústavní soud rozhodnutí, kterým prohlásil novelu zákona o Ústavním soudě rozpornou s ústavním pořádkem.

Vláda na tento nález reagovala tak, že jej coby dle jejího názoru nezákonný odmítla zveřejnit v úředním věstníku. Důvodem tohoto přesvědčení je názor, že s ohledem na zásadu presumpce ústavnosti se měl Ústavní soud již

při přezkumu přijatých opatření, řídit novelizovaným zněním zákona o Ústavním soudu. V českém prostředí se tak jedná o obdobu argumentace čl. 88 odst. 2 Ústavy, který hovoří, že Ústavní soud je vázán zákonem o Ústavním soudu. Polská Ústava sice obsahuje mírně odlišné znění, když uvádí, že Ústavní soud je vázán pouze Ústavou, o pár řádku níže nicméně dodává, že Ústavní soud postupuje podle zákona o Ústavním soudě. Polský Ústavní soud tento názor nicméně jako neudržitelný odmítl (obdobně jako v minulosti i český Ústavní soud).

Následně došlo k vydání stanoviska Benátské komise, která vyslovila názor, že vysoké kvorum pro usnášeníšopnost, požadavek dvoutřetinové většiny pro přijetí rozhodnutí a striktní pravidla, která znemožňují řešit naléhavé případy, zejména v jejich celkovém účinku, by způsobily neúčinnost Ústavního soudu.

V návaznosti na posouzení legislativních změn a vývoje ve věci vydala Evropská komise tzv. Rule of Law Recommendation ke stavu právního státu v Polsku, kde poukázala zejména na nedostatky v oblasti jmenování soudců v kontextu původních rozhodnutí Ústavního soudu, novely zákona o Ústavním soudu a v neposlední řadě problematiky účinnosti jeho rozhodnutí. Evropská komise zejména doporučila, aby Polská republika plně respektovala nálezy Ústavního soudu, které se vyslovovaly k protiústavnosti navrhované reformy stran funkčního období soudců, publikovala a uznala především nález Ústavního soudu o neústavnosti novely zákona o Ústavním soudu a zajistila automatickou publikaci všech budoucích nálezů tohoto soudu. Evropská komise dále doporučila, aby další změny v právní úpravě Ústavního soudu byly v souladu s jeho rozhodovací praxí a aby byla uznána pravomoc Ústavního soudu k přezkumu ústavnosti novely zákona o Ústavním soudu.

Polská vláda je nyní vyzvána k přijetí opatření na nápravu ve smyslu závěrů formulovaných Evropskou komisí. V případě, že nedojde k nápravě vytykánych nedostatků, Evropská komise následně zváží přijetí dalších opatření, kterým může být právě iniciace čl. 7 Smlouvy o Evropské unii.

Dušan Sulitka, Jan Bena

[1] European Commission. Commission Recommendation of 27. 7. 2016 regarding the rule of law in Poland. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/recommendation-rule-of-law-poland-20160727_en.pdf.

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ S EVROPSKÝM PRVKEM

Sleeping newborn infant, Andrés Nieto Porras, CC-BY-SA 2.0 Generic

Česká republika: Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3598/2014

Odpovědnost státu za škodu způsobenou přístupem zákonodárce k problematice domácích porodů

Nejvyšší soud ve svém červnovém rozhodnutí posuzoval společensky kontroverzní téma domácích porodů, a to nejen v souvislosti s platnou vnitrostátní legislativou, ale také ve spojení s požadavky kladené unijním právem.

Žalobkyně se v projednávané věci domáhala ve smyslu § 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen „OdpŠk“) zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem státu z důvodu, že stát absencí právní úpravy brání porodním asistentkám v poskytování péče u domácích porodů. Dovolávala se přitom nejen předpisů na ochranu osobnostních práv (zejména čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dále jen „Úmluva“, a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práva a svobod), ale také směrnice Rady č. 80/155/EHS [1] a jejího nedostatečného provedení v českém právním řádu.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval obecným hodnocením podmínek vzniku odpovědnosti státu za škodu v souvislosti s legislativní činností státu. V tomto ohledu Nejvyšší soud s odkazem na judikaturu svoji i Ústavního soudu konstatoval, že za nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk zásadně nelze považovat zákonodárnou činnost, neboť hlasování členů Poslanecké sněmovny či Senátu nelze považovat za výkon státní moci ve smyslu § 1 OdpŠk a tedy podřídit soudní kontrole. [2] Odpovědnost za škodu ve smyslu tohoto zákona je přitom nutno striktně odlišovat od odpovědnosti za škodu způsobenou jednotlivci porušením unijního práva a vyplývající z čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii. [3]

Následně se Nejvyšší soud věnoval námitce žalobkyně o tom, že jí státní orgány nezajistily odpovídající zdravotnickou péči při jejím domácím porodu. K tomu uvedl,

že takovou skutečnost by bylo možné považovat za nesprávný úřední postup pouze v případě, kdy by státní orgány porušily pravidla předepsaná právními normami a zároveň by nešlo o postup, který by vedl k vydání rozhodnutí. Ustanovení § 10 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování umožňuje poskytování zdravotních výkonů v sociálním prostředí pacienta, avšak pouze v případě, kdy jejich poskytnutí není podmíněno technickým a věcným vybavením nutným k jejich provedení ve zdravotnickém zařízení, což právě u fyziologických porodů nemůže být splněno. Dle názoru Nejvyššího soudu nelze nesprávný úřední postup odvodit ani z čl. 8 Úmluvy, ani z judikatury ESLP, který úpravu otázky domácích porodů ponechává na uvážení smluvních států. [4]

Co se týče otázky provedení směrnice č. 80/155/EHS, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v projednávaném případě není povinen ve věci pokládat předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie. Při zdůvodnění se zabýval zejména otázkou, zda lze projednávaný případ podřadit pod tzv. *acte claire*, tedy případy, kdy použití práva EU je tak zřejmé, že nezůstává prostor pro jakoukoli pochybnost. V této souvislosti Nejvyšší soud odkázal na účel směrnice, kterým je odstranění diskriminace na základě státní příslušnosti mezi porodními asistentkami z jednotlivých členských států a zajištění jejich svobody volného pohybu a usazování. Článek 4, obsahující výčet činností a výkonů porodních asistentek, ani žádné jiné ustanovení směrnice se přitom netýká podmínek poskytování péče porodními asistentkami či úpravy domácích porodů obecně. Nejvyšší soud proto uzavřel, že je zcela zřejmé (jde tedy o *acte claire*), že směrnice č. 80/155/EHS neukládá členským státům povinnost zajistit těhotným ženám zdravotnickou péči porodní asistentky u domácích porodů.

Na základě výše uvedeného tedy Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v projednávaném případě neexistoval ze strany státních orgánů nesprávný úřední postup ve smyslu § 3 OdpšK ani postup porušující unijní právo, a dovolání žalobkyně zamítl.

Ivona Večerková

[1] Směrnice Rady ze dne 21. ledna 1980 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodních asistentek a jejího výkonu (80/155/EHS).
[2] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1124/2005; stanovisko pléna Ústavního soudu

ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09.

[3] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 3556/2007, náleží Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1521/10. K odpovědnosti státu za porušení unijního práva viz rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 11. 1991 ve věcech C-6/90 a C-9/90 Francovich.

[4] Dubská a Krejzová proti České republice, č. 28859/11 a 28473/12, rozsudek ESLP ze dne 11. 12. 2014. Další citovanou judikaturou ESLP k problematice domácích porodů je Ternovszky proti Maďarsku, č. 67545/09, rozsudek ze dne 14. 12. 2010.

A fast car, Takashi Hososhima, CC BY-SA 2.0 Generac

Spojené království: The Supreme Court

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 8. 2016, sp. zn. [2016] UKSC 52

Dopravní nehoda na území jiného členského státu EU

Nejvyšší soud Spojeného království se v srpnovém rozsudku zabýval problematikou rozhodného práva, pokud ke způsobení újmy dojde v rámci dopravní nehody na území jiného členského státu EU. V posuzovaném případě se jednalo o občanku Spojeného království, která byla při své návštěvě Řecka v roce 2011 sražena automobilem a utrpěla závažnou újmu na zdraví.

V rámci unijní právní úpravy byla na věc aplikovatelná směrnice 2009/103/ES [1], která zjednodušuje možnost domoci se v případě autonehody nastalé v jiném členském státě pojistného plnění ve svém domovském státě, jestliže byly uzavřeny dohody mezi příslušnými národními kanceláři pojišťovatelů. Tímto subjektem je ve Spojeném království Kancelář motoristických pojišťovatelů Spojeného království (UK Motor Insurers' Bureau), na kterou se mají pojišťovatelé ze Spojeného království obracet v případě nároku na pojistné plnění mající svůj základ v jiném členském státě EU.

V předmětné věci vznikl spor mezi poškozenou a Kanceláři pojišťovatelů o to, podle kterého rozhodného práva je třeba posuzovat výši pojistného plnění. Poškozená měla za to, že výši plnění je třeba posoudit dle práva Spojeného království a nikoliv dle práva řeckého (neboť v takovém případě by jí náleželo vyšší plnění).

Nejvyšší soud na úvod připomněl, že vnitrostátní právo transponující unijní směrnici je třeba vždy vykládat v souladu s touto směrnicí. Z příslušné unijní úpravy přitom nevyplývá, že by vnitrostátní soudy měly jakoukoliv diskreci v tom, podle kterého rozhodného práva se bude

posouzení nárokovaného plnění řídit. Bylo tedy nejprve třeba posoudit, zda unijní právo nechává vnitrostátním soudům v tomto směru prostor pro uvážení. Nejvyšší soud vycházel z toho, že smyslem příslušné unijní úpravy je zjednodušit možnost domáhat se pojistného plnění v případě utrpění škody v jiném členském státě EU. Cílem je zejména to, aby poškozený snadněji (ve svém domovském státě) obdržel stejné plnění, ať už se jej domáhá ve svém domovském státě nebo ve státě, kde k újmě došlo.

Ze smlouvy uzavřené mezi národními kanceláři pojišťovatelů zároveň vyplynulo, že v rámci posuzování odpovědnosti a přiznávání odškodnění se použije právo státu, ve kterém došlo ke škodné události. Nejvyšší soud tedy uzavřel, že směrnice nedává členským státům prostor k tomu, aby jejich soudy přiznávaly odškodnění poškozeným v případě automobilových nehod podle práva státu, který si samy určí. Nárok na odškodnění je naopak třeba posuzovat vždy podle práva státu, ve kterém došlo ke škodné události. V tomto směru Nejvyšší soud shledal, že unijní právní úprava je jasná do té míry, že není třeba pokládat ani předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie.

Jan Bena

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. září 2009 o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění.

Německo: Bundesgerichtshof

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. XII ZB 52/15

Zápis „třetího pohlaví“ do matriky

Senát německého Spolkového soudního dvora se v červnu tohoto roku vyjádřil k otázce, která ve světě vyvolává značně rozporuplné reakce. Existenci tzv. třetího či neutrálního pohlaví (tedy nikoli mužského či ženského) uznává kromě Švédska, Nového Zélandu či Austrálie i Německo tím, že od roku 2013 novelou zákona o osobním statutu [1] připouští výmaz údaje zapsaného v matrice, označujícího osobu za muže či ženu. Německý Spolkový soudní dvůr však ve svém červnovém usnesení připomíná, že tyto změny v legislativě nelze vnímat extenzivně.

V projednávané věci se navrhovatelka dožadovala změny zápisu v matrice narozených, dle kterého mělo být její pohlaví označeno za „divers“ či „inter“. K odůvodnění své žádosti předložila lékařskou zprávu prokazující výrazný podíl chromozomů X a chybějící druhý gonozom v jejím těle. Navrhovatelka však neuspěla jak u soudů nižších stupňů, tak ani u dovolacího soudu. Podle Spolkového soudního dvora totiž platné německé právo takovou změnu zápisu neumožňuje. Ustanovení § 21 odst. 1 č. 3 ve spojení s novým § 22 odst. 3 zákona o osobním statutu připouští pouhý výmaz údaje určujícího pohlaví osoby, přičemž jiný závěr nelze dovodit ani ústavněkonformním výkladem. Spolkový soudní dvůr upozornil na funkci zápisu do matrik, kterou je vyznačení údajů vyplývajících převážně z rodinného práva a vymezujících základní prvky právního postavení osob. Německé rodinné právo přitom vychází z binárního pohlavního systému (muž nebo žena) a zákonodárce výše uvedenou novelizací zákona o osobním statutu rozhodně neměl v úmyslu vytvořit další, třetí pohlaví.

K otázce případného rozporu se základními právy navrhovatelky senát Spolkového soudního dvora podotkl, že ochrana práv „osob bez pohlaví“ je zaručena již možností následného výmazu údaje specifikujícího pohlaví osoby z matriky, existující od roku 2013. Dále Spolkový soudní dvůr upozornil na deklaratorní povahu zápisu údajů do matriky, které mají svůj původ v rodinném právu. V projednávané věci se však navrhovatelka domáhala pouze změny zápisu v matrice a úkolem soudu tedy není posuzovat případné povinnosti zákonodárce k zohlednění práva „bezpohlavních osob“ změnou hmotného práva. Z toho důvodu také Spolkový soudní dvůr nemusí zkoumat, zda lze na takové případy analogicky použít judikaturu německého Spolkového ústavního soudu k problematice transsexuality. V tomto ohledu však Spolkový soudní dvůr připomíná, že na rozdíl od transsexuality, kde jde stále jen o přiřazení k již existujícímu pohlaví, vytvoření třetího pohlaví je problematikou spornější, neboť se podstatným způsobem dotýká zájmů státu na zachování veřejného pořádku.

Ivona Večerková

[1] Personenstandsgesetz vom 19. Februar 2007 (BGBl. I S. 122). Nové znění § 22 odst. 3 uvádí, že v případě, kdy není možno dítěti přiřadit ženské ani mužské pohlaví, je možné takový údaj ze zápisu zcela vynechat.

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Stanovisko generálního advokáta ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-315/15 Pešková a Peška

V řízení o předběžné otázce předložené Soudnímu dvoru Obvodním soudem pro Prahu 6 vydal generální advokát Yves Bot v červenci tohoto roku své stanovisko ve věci Pešková a Peška. Podstatou sporu je výklad pojmu „mimořádná okolnost“ ve smyslu nařízení [1] upravující náhradu a pomoc cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letu.

Skutkový stav případu spočívá v tom, že kvůli střetu letounu s ptákem došlo ke zpoždění na příletu o více než tři hodiny. Na tomto základě každý ze žalobců uplatnil právo svědčící jim dle čl. 7 odst. 1 písm. a) na náhradu ve výši 250 EUR. Žalovaná společnost oproti tomu tvrdila, že zpoždění bylo způsobeno mimořádnými okolnostmi, kterým by nebylo možné zamezit, i kdyby byla přijata všechna přiměřená opatření. To je přitom liberačním důvodem pro odpovědnost za škodu stanovenou čl. 5 odst. 3 dotčeného nařízení. Soud prvního stupně tento argument nepřijal a náhradu žalobcům přiznal. Žalovaný podal odvolání, které ovšem bylo odmítnuto pro nepřipustnost jako bagatelního sporu ve smyslu § 202 občanského soudního řádu [2], protože tyto dva samostatné peněžité nároky nepřevýšily 10.000,- Kč. Po podané ústavní stížnosti ovšem došlo ke zrušení prvostupňového rozhodnutí s odůvodněním, že jím bylo porušeno právo žalované společnosti na spravedlivý proces a na zákonného soudce, neboť Obvodní soud pro Prahu 6 byl jakožto soud poslední instance povinen položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru. Obvodní soud následně předběžnou otázku položil.

Generální advokát ve svém stanovisku uvádí, že Soudní dvůr již dříve ve své judikatuře dovodil, že čl. 5 odst. 3 je třeba vykládat úzce [3]. Okolnosti vzniku určité události jako „mimořádné“ pak nesmí být vlastní běžnému výkonu činnosti dotčeného leteckého dopravce a musí se vymykat jeho účinné kontrole. [4] Generální advokát vyslovuje názor, že střet letounu s ptákem se sice svou povahou a původem vymyká účinné kontrole leteckého dopravce, avšak nelze mít za to, že není vlastní běžnému výkonu jeho činnosti. Rizika pro činnost leteckého dopravce způsobovaná volně žijícími živočichy jsou dobře známým jevem, se kterým jsou dotčení aktéři dokonale srozuměni. Aby totiž bylo možné letadlu vydat osvědčení letové způsobilosti, jsou již ve stadiu jeho výroby testovány ty z jeho součástí, které jsou nejcitlivější na střet s ptákem – tj. zejména motor a čelní sklo pilotní kabiny. Konstrukce letadla tedy musí být schopna takový střet snést. I většina letišť přijímá opatření k odhánění ptáků a jiné zvěře jako například vystřelování výbušek, laserové světlo nebo imitace nouzových křiků. Vzhledem k tomu generální advokát konstatuje, že střet letounu s ptákem není v žádném případě událostí „vymykající se běžnému stavu“. [5] Pokud bychom dospěli k závěru o mimořádnosti tohoto běžného neoddelitelného aspektu podnikání v letectví, přenášeli bychom riziko běžně související s podnikatelskou činností na cestujícího včetně všech negativních důsledků.

Generální advokát také vyzval k přehodnocení dosavadní judikatury vyplývající z výše odkazovaného rozsudku ve věci van der Lans. V něm totiž Soudní dvůr rozlišoval mezi endogenními a exogenními příčinami – tedy mezi příčinami vně či uvnitř letadla. Generální advokát nenalézá

právní podklad pro odlišné zacházení mezi příčinami jako střet letounu s ptákem (vnější příčina) a příčinami jako předčasné selhání určité součásti letadla (vnitřní příčina). Soudní dvůr totiž v bodu 42 výše zmíněného rozhodnutí uvádí, že závadám letadla je každý letecký dopravce pravidelně vystavován a mimořádnou událostí to není.

At' je riziko uvnitř nebo vně konstrukce letadla, nic to nemění na právní povaze události. Jediným kritériem má tedy být to, zda se jedná o běžné riziko výkonu činnosti leteckého dopravce, což bylo dle názoru generálního advokáta prokázáno. Generální advokát Yves Bot tak předložil velmi silné argumenty k posunu judikaturní hranice pro kritérium mimořádnosti v kontextu náhrady škod za zpoždění v letecké dopravě. Přestože stanovisko generálního advokáta není pro Soudní dvůr závazné, požívají stanoviska generálních advokátů obecně vysokého respek-

tu a soud je často zohlední při své rozhodovací činnosti.

John A. Gealfow

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. 2. 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letu.

[2] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

[3] Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 9. 2015 ve věci C-257/14 van der Lans, bod 35.

[4] Tamtéž, bod 36.

[5] Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 1. 2013 ve věci C-12/11 McDonagh, bod 29.

Věc C-182/15 Petruhhin: Extradice státního příslušníka jiného členského státu

Věc C-182/15 – rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 9. 2016 ve věci Petruhhin

Soudnímu dvoru se v září opakovaně naskytla možnost vyjádřit se k problematice evropského zatýkacího rozkazu. V rámci zodpovězení předběžné otázky ve věci pana Petruhhina se věnoval aspektu vydání státního příslušníka využivšího práva volného pohybu do třetí země. Nejvyšší soud Lotyšska se obrátil na Soudní dvůr s dotazem, zda pro účely dohody o vydávání uzavřené mezi členským státem a třetí zemí musí být v případě vydání občana kteréhokoliv členského státu EU do státu, který není členem EU, zaručena stejná úroveň ochrany, jaká je poskytována občanovi předmětného členského státu.

Po Alexeji Petruhhinovi, estonském státním příslušníkem, bylo vyhlášeno pátrání zveřejněné na internetových stránkách Interpolu. Po jeho zadržení v Lotyšsku byl vzat do předběžné vazby. Nejvyšší státní zastupitelství Ruské federace následně požádalo lotyšské orgány o vydání pana Petruhhina, přičemž státní zastupitelství Lotyšska této žádosti vyhovělo. Pan Petruhhin se záhy domáhal zrušení tohoto rozhodnutí z důvodu, že podle dohody o právní pomoci a právních vztazích uzavřené mezi pobaltskými zeměmi požívá v Lotyšsku stejných práv jako lotyšský státní příslušník. Lotyšské právo zakazuje vydávání vlastních státních příslušníků, lotyšský stát tak měl povinnost chránit jej před neoprávněným vydáním. Ochrana před takovým vydáním byla nicméně stanovena pouze pro lotyšské státní příslušníky. Nedostatečná ochrana občana EU před vydáním po jeho přemístění do jiného členského státu, než jakého je státním příslušníkem, může nicméně dle jeho názoru být v rozporu s právem občanů EU na ochranu, která je rovnocenná s ochranou, kterou požívají tuzemští státní příslušníci.

Soudní dvůr v první řadě zkoumal, zda dotčená vnitrostát-

ní pravidla jsou slučitelná s články 18 a 21 Smlouvy o fungování Evropské unie. V této souvislosti připomněl, že pan Petruhhin jakožto estonský státní příslušník využil coby občan EU právo volného pohybu tím, že se přemístil do Lotyšska. Předmětná situace tak spadá do oblasti působnosti Smluv ve smyslu článku 18 stanovujícího zásadu zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti. Nerovné zacházení spočívající v umožnění vydání občana EU, který je příslušníkem jiného členského státu, tak může vést k omezení svobody pohybu ve smyslu čl. 21. Takové omezení přitom může být odůvodněno pouze, zakládá-li se na objektivních důvodech a zároveň, je-li přiměřené k legitimnímu cíli sledovanému vnitrostátním právem.

Soudní dvůr konstatoval, že cíl zabránit beztrestnosti osob, které spáchaly trestný čin, má v unijním právu legitimní charakter, zároveň uznal předmětné vnitrostátní pravidla umožňující vyhovění žádosti o vydání za účelem trestního stíhání v třetí zemi za vhodná pro dosažení tohoto cíle. Pokud ovšem neexistují unijní pravidla regulující vydávání mezi členskými státy a třetí zemí, je nutné použít všechny mechanismy spolupráce a vzájemné pomoci z trestní oblasti, aby byla státním příslušníkům EU poskytnuta ochrana před opatřeními, která by je mohla zbavit práv volného pobytu a pohybu při současném zohlednění boje proti beztrestnosti za trestné činy. V takovém případě je prvořadá výměna informací se státem, jehož je dotčená osoba příslušníkem, pokud jsou dle vnitrostátních předpisů příslušné ke stíhání této osoby, s cílem poskytnout orgánům tohoto členského státu možnost vydat evropský zatýkací rozkaz za účelem stíhání.

Spolupráce s členským státem, jehož je dotčená osoba občanem, spolu s upřednostněním tohoto zatýkacího rozkazu před samotným vydáním osoby do třetího státu, totiž představuje jednání mnohem méně poškozující výkon práva volného pohybu a zároveň zabraňuje riziku, aby stíhané jednání zůstalo nepotrestané. Soudní dvůr tak do-

vodil povinnost členského státu, do něhož se občan přemístil a který obdržel žádost třetího státu o vydání tohoto občana, prvně informovat členský stát, jehož je tato osoba státním příslušníkem. Pokud členský stát obdrží žádost o předání dotčené osoby, musí postupovat dle ustanovení rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu.

Soudní dvůr také dodal, že dle čl. 19 Listiny základních práv EU je v takových případech relevantní zákaz vystěhování, vyhoštění a vydání osoby do státu, ve kterém hrozí vážné nebezpečí trestu smrti, mučení, nelidského či ponižujícího zacházení. Pokud příslušný orgán dožádaného státu má poznatky o existenci takového nebezpečí ve třetím státě, má povinnost existenci tohoto nebezpečí posou-

dit při rozhodování o vydání osoby do této země. Při posuzování situace ve třetím státě přitom nestačí zohlednit prohlášení a přijetí mezinárodních smluv v zásadě zajišťujících dodržování základních práv. Orgán dožádaného státu musí v souladu se závěry artikulovanými již v rozsudku ze dne 5. 4. 2016 ve věci C-404/15 a C-659/15 PPU Aranyosi a Caldaru vycházet z objektivních, spolehlivých a řádně aktualizovaných informací. Takové údaje mohou vyplývat zejména z mezinárodních soudních rozhodnutí a z rozhodnutí, zpráv a dokumentů vydaných orgány Rady Evropy.

Katarína Deáková

Věc C-484/14 Mc Fadden: Odpovědnost provozovatele bezdrátové sítě

Věc C-484/14 – rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 9. 2016 ve věci Mc Fadden

Další zajímavý rozsudek Soudního dvora v oblasti odpovědnosti poskytovatele služeb informační společnosti se týká odpovědnosti majitele otevřené bezdrátové sítě, jež byla neznámým uživatelem využita k porušení autorských práv.

Mc Fadden byl ředitelem obchodu v Německu, který svým zákazníkům, resp. široké veřejnosti, poskytoval zdarma přístup do své nezabezpečené Wi-Fi sítě. Sít' svým názvem odkazovala na jeho podnikání. Skrze tuto síť došlo některým z uživatelů k neoprávněnému zpřístupnění hudebního díla veřejnosti a společnost Sony Music jako vykonavatel autorských práv vyzvala k jejich respektování.

V navazujících vnitrostátních soudních řízeních se odvolací soud obrátil na Soudní dvůr s předběžnými otázkami, jejichž podstatou bylo, zda je třeba ustanovení čl. 12 odst. 1 směrnice 2000/31/ES [1] vykládat tak, že pana Mc Faddena zproští uje odpovědnosti z porušení práv způsoběného neznámým uživatelem jeho sítě. Článek 12 směrnice určuje, že v případě poskytování služby spočívající ve zprostředkování přístupu k síti není poskytovatel za přenášené informace odpovědný, jestliže není původcem přenosu, nevolí jeho příjemce a zároveň nevolí ani nezmění obsah přenášené informace; to nicméně nevylučuje možnost požadovat po něm, aby ukončil porušování práv nebo mu předešel.

Soudní dvůr v prvé řadě konstatoval, že na pojem služby informační společnosti je třeba v kontextu směrnice 98/48/ES a článku 57 Smlouvy o fungování Evropské unie nahlížet jako na službu, která je poskytnuta zpravidla za úplat, na dálku, elektronicky a na individuální žádost příjemce. Služba spočívající ve zpřístupnění komunikační sítě veřejnosti zdarma je tak službou informační společnosti ve smyslu směrnice, jestliže k tomuto zpřístupnění dochází s cílem upozornit na vlastní zboží nebo služby. Soudní dvůr zároveň upozornil, že zejména z textu směr-

nice (kde je uveden „prostý přenos“) vyplývá, že aby bylo službu v uvedeném kontextu možné považovat za poskytnutou, není nutný specifický smluvní vztah mezi poskytovatelem a příjemcem, ale postačí faktická existence technického, automatizovaného a pasivního procesu, zaručujícího přenos informací.

V otázce povinností příslušející poskytovateli služeb Soudní dvůr rovněž uvedl, že na případ „prostého přenosu“ (čl. 12 směrnice), ke kterému v posuzovaném případě došlo, nelze analogicky použít pravidlo pro „shromažďování informací“ (čl. 14 směrnice), kde poskytovatel služeb není odpovědný, jestliže, jakmile se o tom dozvěděl, jednal s cílem odstranit tyto informace nebo k nim omezit přístup. To vychází zejména ze skutečnosti, že poskytovatel, který informace neukládá, ale pouze zprostředkovává jejich přenos, nad nimi nemá žádnou kontrolu. Soudní dvůr se dále vyjádřil k otázce, zda jsou na poskytovatele služeb ve smyslu posuzovaného případu kladeny i další požadavky kromě těch, které jsou uvedené v ustanovení čl. 12 směrnice. Především uvedl, že Soudnímu dvoru nepřisluší role unijního zákonodárce a s ohledem na obsah předmětných ustanovení směrnice není na poskytovatele služeb možné klást další nároky nad rámec úpravy směrnice.

Nakonec se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda se může poškozený vykonavatel autorských práv domáhat náhrady způsobené škody vůči poskytovateli služeb informační společnosti. Soud ve své úvaze vyšel ze skutečnosti, že směrnice klade na členské státy požadavek, aby poskytovatelé internetových služeb nebyli (za stanovených podmínek dle čl. 12 směrnice) za přenášení informace odpovědní. V takovém případě směrnice brání tomu, aby se vykonavatel autorských práv domáhal náhrady škody vůči poskytovateli služeb. Současně však směrnice nebrání tomu, aby se tato osoba domáhala zamezení dalšímu porušování, pokud tak učiní po rozhodnutí vnitrostátního soudu či správního orgánu, který poskytovateli další porušování zakazuje. Směrnice zároveň nebrání ani tomu, aby byl na poskytovatele služeb pod hrozbou pokuty kladen požadavek zabránění třetím osobám ve zpřístupňování chráně-

ných děl prostřednictvím jeho sítě, jestliže ten má možnost volby takových technických opatření (např. zabezpečení sítě heslem, požadavek registrace uživatelů), aby tomuto příkazu vyhověl.

Ačkoliv rozhodnutí Soudního dvora vychází zejména z obsahu samotné směrnice, vzhledem ke značnému riziku vzniku dalších sporů obdobných tomu, jaký byl řešen před předkládacím soudem, je i toto rozhodnutí potenciálně užitečné nejen pro vnitrostátní rozhodovací praxi, ale zejména pro samotné podnikatele, jež zpřístupňují svým zákazníkům přístup k internetu skrze svou bezdrátovou síť. Závěr Soudního dvora lze rovněž považovat za po-

měrně intuitivní. Dovození odpovědnosti poskytovatelů bezdrátového připojení za přenášené informace by mohlo mít za následek značné omezení smyslu těchto technologií v praxi, kde by celková společenská ztráta jistě převýšila zisk.

Jan Bena

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu.

Věc C-494/15 Tommy Hilfiger Licensing: Odpovědnost provozovatele tržnice

Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 7. 2016 ve věci Tommy Hilfiger Licensing

Soudní dvůr rozhodl v červenci o předběžné otázce položené Nejvyšším soudem České republiky. Podstatou sporu byl výklad čl. 11 směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví [1]. Výrobci a distributoři výrobků chráněných ochrannými známkami zjistili, že jsou na konkrétní tržnici prodávány padělky jejich výrobků. Podali tak u českých soudů žalobu ke stanovení povinnosti ukončit pronajímání prodejních míst v této tržnici osobám, které se dopustily takového protiprávního jednání. Dotčená směrnice totiž umožňuje podání žaloby proti prostředníkům, jejichž služby jsou užívány třetími osobami k porušování jejich práv k ochranným známkám.

Soud prvního stupně návrh na uložení povinnosti zamítl s odůvodněním, že práva z ochranných známek nebyla porušena, neboť je kupujícím zřejmé, že dané výrobky jsou padělky a tedy nejsou vyrobeny ani distribuovány skupinou žalobců. Proti tomuto rozhodnutí podali žalobci

odvolání, které bylo taktéž zamítnuto. Tentokrát ovšem z důvodu, že by široký výklad slov „prostředky či služby užívané třetími osobami k porušování práv“ dle soudu vedl k absurdním situacím, kdy by např. přívod elektrické energie či vydání podnikatelského oprávnění pro konkrétního trhovce byly považovány za prostředek umožňující porušování práv duševního vlastnictví. Po podaném dovolání položil Nejvyšší soud předběžnou otázku k Soudnímu dvoru týkající se interpretace čl. 11 dotčené směrnice, který byl proveden § 4 odst. 3 zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví [2].

V předchozím rozhodnutí ve věci L'Oréal [3] již Soudní dvůr výklad dotčeného článku směrnice poskytl, ovšem v tomto případě se jednalo o porušení práv duševního vlastnictví na on-line tržišti. Otázka tedy směřovala na to, jestli stejný výklad je možné použít i pro porušování práv duševního vlastnictví na reálném tržišti.

Ve svém rozhodnutí Soudní dvůr konstatoval, že soudní zákazy vydané v souvislosti s protiprávním jednáním po-

rušujícím práva k ochranným známkám podléhají stejným podmínkám jako soudní zákazy týkající se provozovatelů on-line tržišť. Jako „prostředník“ přitom může být hospodářský subjekt kvalifikován, pokud je prokázáno, že poskytuje službu, jež může být jednou či více osobami použita k porušování jednoho či více práv duševního vlastnictví. Není přitom nutno, aby s touto osobou či osobami udržoval zvláštní vztah. [4]

V případě přitom nebylo zpochybňováno, že žalovaný pronajímá prodejní místa na tržnici. Aniž by se Soudní dvůr vyjadřoval, zda by poskytovatelé služeb dodávající energii spadali do kategorie „prostředník, jehož služby jsou užívány třetími osobami k porušování práva duševního vlastnictví“, pronajímatel prodejních míst na reálném tržišti tam spadá. Z dotčené směrnice totiž nevyplývá, že by byla její působnost omezena pouze na elektronický obchod. Dále Soudní dvůr tento závěr vyvozuje z bodu 10 odůvodnění směrnice, který formuluje cíl směrnice jako zajištění vysoké, rovnocenné a stejnorodé úrovně ochrany duševního vlastnictví na vnitřním trhu. V případě opačného závěru by tak totiž dle jeho názoru došlo k oslabení tohoto cíle.

Soud dále doplnil, že i v tomto případě musí být podmínky pro vydání soudního zákazu totožné s výše citovaným rozhodnutím L'Oréal, tedy že soudní zákazy musí být účinné a odrazující, zároveň ale spravedlivé a přiměřené. Nesmí být tedy nadměrně nákladné ani nesmí vytvářet překážky právně dovolenému obchodu. Po prostředníkovi rovněž nelze požadovat, aby nad svými zákazníky vykoná-

val obecný a soustavný dohled. Je tak vždy nutné najít spravedlivou rovnováhu mezi ochranou duševního vlastnictví a absencí překážek právně dovolenému obchodu.

Soudní dvůr tak vyložil, že za „prostředníka, jehož služby jsou užívány třetími osobami k porušování práva duševního vlastnictví“, se považuje i osoba, která jednotlivá prodejní místa na tržnici pronajímá trhovcům. Proto i provozovatel reálného tržiště může být donucen k tomu, aby ukončil protiprávní jednání trhovců porušující práva k ochranným známkám a přijal opatření k zamezení dalšímu protiprávnímu jednání. Soud sice neodpověděl na všechny otázky, které může jeho rozhodnutí vyvolávat, ale na hypotetické otázky Soudní dvůr jen zřídka odpovídá. Na otázku, kde je přesná hranice pro poskytované služby a jestli i dodavatel elektrické energie může být za prostředníka považován, tak odpověď zatím neznáme.

John A. Gealfow

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

[2] Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů.

[3] Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 7. 2011 ve věci C-234/09 L'Oréal.

[4] Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 2014 ve věci C-314/12 UPC Telekabel Wien, body 32 a 35.

Věc C-203/15 Tele2 Sverige: Uchovávání osobních údajů

Věc C-203/15 – stanovisko generálního advokáta Saugmandsgaarda Øe ze dne 19. 7. 2016 ve věci Tele2 Sverige

Neplatnost směrnice o uchovávání určitých údajů [1] konstatoval Soudní dvůr již ve svém rozsudku z roku 2014 ve věci Digital Rights Ireland [2]. Důvodem vyslovení neplatnosti této směrnice byla skutečnost, že jí uložená obecná povinnost uchovávat určité údaje představovala závažný zásah do základních práv na ochranu soukromí a osobních údajů, zároveň to, že daná úprava se neomezovala jen na to, co je nezbytné k boji proti závažným trestným činům.

V roce 2015 byly následně Soudnímu dvoru předloženy další dvě věci týkající se obecné povinnosti poskytovatelů telekomunikačních služeb uchovávat údaje týkající se elek-

tronické komunikace. Soudnímu dvoru se tedy prostřednictvím předběžných otázek švédského a britského soudu [3] nyní nabízí možnost vyjádřit se k výkladu rozsudku ve věci Digital Rights Ireland v kontextu vnitrostátních implementačních opatření.

Po zveřejnění předmětného rozsudku Soudního dvora oznámila telekomunikační společnost Tele2 Sverige švédskému orgánu dozoru nad telekomunikacemi, že nadále již nebude uchovávat takovéto údaje, resp. zaznamenávané údaje vymaže. Švédská úprava totiž stanovuje povinnost poskytovatelům telekomunikačních služeb uchovávat některé údaje osobní povahy. Proti britské úpravě, umožňující ministru vnitra uložit poskytovatelům telekomunikačních služeb povinnost uchovávat veškeré údaje

o komunikace po dobu maximálně 12 měsíců pak brojili jednotlivci.

Soudní dvůr se po vydání stanoviska generálního advokáta nyní bude muset vyjádřit k otázce slučitelnosti vnitrostátních režimů implementujících povinnost uchovávat údaje dle směrnice 2002/58/ES, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a s články 7 a 8 Listiny základních práv EU. Generální advokát přitom vyslovil názor, že povinnost uchovávat údaje uložená členskými státy může být v souladu se základními právy zaručenými Listinou, nicméně musí být doprovázena řadou striktně dodržovaných záruk. Jak povinnost uchovávat údaje, tak zmiňované záruky musí být stanoveny zákonem nebo nařizovacím opatřením, přičemž tyto legislativní akty musí splňovat podmínky dostatečné přístupnosti, předvídatelnosti a musí poskytovat odpovídající ochranu proti svévoli.

Generální advokát zdůraznil důležitost toho, že stanovená povinnost k uchovávaní údajů musí být nezbytná k boji proti závažným trestným činům při současné absenci jiného opatření, které by mohlo být stejně účinné a zároveň by méně zasahovalo do práv zaručených směrnicí o zpracování osobních údajů a čl. 7, resp. 8. Listiny. Povinnost

uchovávat údaje musí být dále doprovázena všemi zárukami stanovenými Soudním dvorem v rozsudku ve věci Digital Rights Ireland, které se vztahují na přístup k údajům, dobu jejich uchování, jakož i jejich ochranu a bezpečnost tak, aby zásah do základních práv byl omezen na naprosto nezbytné minimum.

Závěrem generální advokát poukázal na to, že povinnost uchovávat údaje musí být v demokratické společnosti přiměřená k cíli boje proti závažným trestným činům. Závažná rizika vyvěrající z této povinnosti tak nesmějí být neúměrná ve srovnání s výhodami, které z něj plynou.

Katarína Deáková

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. března 2006 o uchovávaní údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES.

[2] Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 4. 2014 ve věci C-293/12 a C-594/12 Digital Rights Ireland.

[3] Rozsudek Soudního dvora v anotované věci a řízení ve věci C-698/15 Watson, dosud nerozhodnuto.

Věc C-12/15 Universal Music: Místo úbytku peněz na účtu

Věc C-12/15 – rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 6. 2016 ve věci Universal Music

Podstatou sporu byla otázka, zda majetková újma, která vznikla v jednom členském státě v důsledku protiprávního jednání v jiném členském státě, může sama o sobě založit příslušnost soudu ve smyslu nařízení Brusel I [1]. Podle názoru žalobce měla být mezinárodní příslušnost určena dle místa, v němž měl žalobce v době vzniku finanční újmy zřízen u finančního ústavu bankovní účet. Dané rozhodnutí se bezprostředně dotýká také České republiky, neboť jurisdikce českých soudů měla být dle žalobcovy názoru odňata.

Společnost Universal Music uplatňovala nárok na náhradu majetkové újmy po společnících a spolupracovníkovi advokátní kanceláře. Pochybením advokáta musela žalobkyně na základě smíru uzavřeného před rozhodčím soudem v České republice za převod obchodního podílu zaplatit více než o 2,6 milionu EUR navíc oproti částce určené dle vzorce v původní opční smlouvě. Uvedenou částku, jež představuje přímou majetkovou újmu, zaplatila žalující společnost ze svého účtu, vedeného u bankovního institutu v Nizozemsku.

Místo, odkud byla provedena platba peněžní sumy stanovené ve smíru, a tudíž místo, kde se majetkově projevila škodná událost, byl skutečností, ze které žalující společnost dovozovala mezinárodní příslušnost nizozemských

soudů. Na základě čl. 5 bod 3 nařízení Brusel I. může být osoba žalována mj. „ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti u soudu místa, kde došlo ke škodné události“. Druhý senát Soudního dvora v této souvislosti zopakoval závěry předchozí judikatury, kdy shrnul, že v případě určování mezinárodní příslušnosti je nutno přihlédnout zejména k úzké vazbě mezi soudy místa škodné události a sporem jako takovým, což je odůvodněno řádným výkonem spravedlnosti či prováděním důkazů. [2] Ve věci posouzení místa vzniku škody soud uzavřel, že tímto místem je Česká republika, neboť zde byla uzavřena smlouva zavazující k plnění, stejně tak zde byl uzavřen smír, skutečnost určující skutečnou kupní cenu. Dle Soudního dvora nelze takovéto skutečné místo škodné události nahrazovat každým místem, kde nastaly škodlivé následky, tedy i místem, na němž má poškozený zřízený účet obsahující prostředky, na jejichž výši se škoda v konečném důsledku také projeví. Nutno podotknout, že místo, na němž došlo ke škodné události, ani nebylo rozporováno a obě strany za toto místo považují Českou republiku.

Tímto se soud vědomě odchýlil od dosavadní judikatury, neboť v rozhodnutí Kolassa konstatoval závěr opačný [3]. Dle Soudního dvora je však nutno vnímat vzájemné korelace obou případů. Je nezbytné posoudit, zda pro soud, v jehož obvodu má žalobce taktéž bankovní účet, svědčí také další důležité okolnosti a je tedy dána dostatečně relevantní vazba soudů k vedenému sporu.

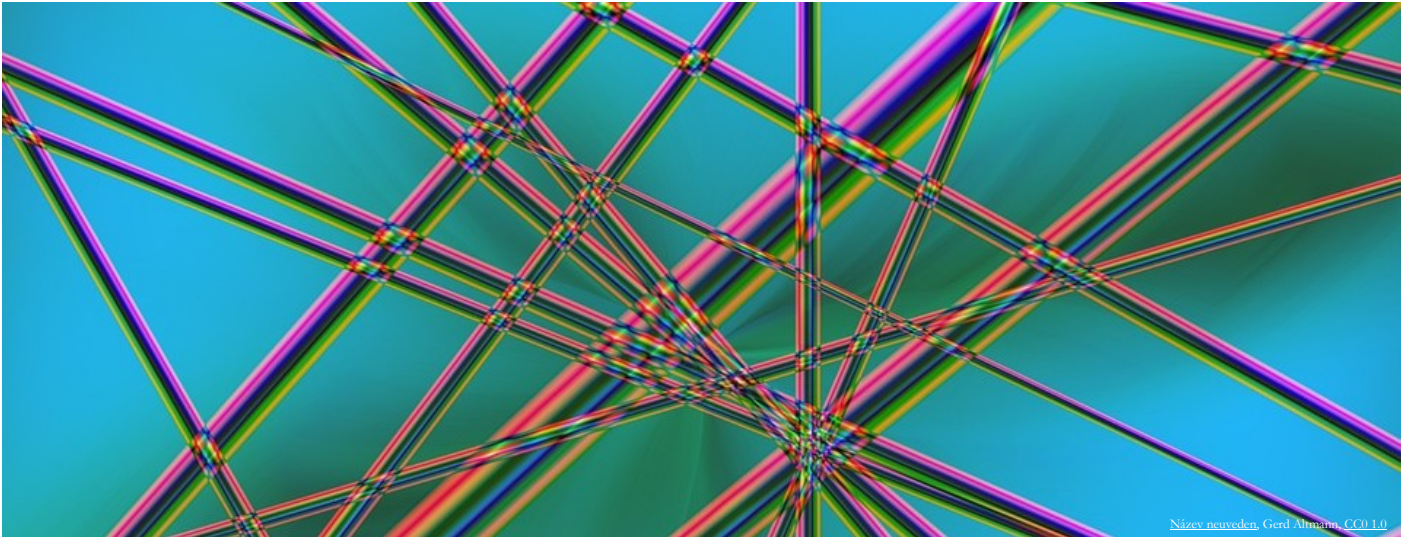
Z uvedených důvodů Soudní dvůr shledal, že mezinárodně příslušné nemohou být nizozemské soudy, neboť v jejich jurisdikci nedošlo ke vzniku škody, ani není dána žádná jiná relevantní vazba. Za „místo, kde došlo ke škodné události“, tak při neexistenci jiných vazeb nemůže být považováno místo v členském státě, kde vznikla újma spočívající výlučně ve finanční škodě projevující se na bankovním účtu, pokud je důsledkem protiprávního jednání, k němuž došlo v jiném členském státě.

John A. Gealfow, Jan Lexa

[1] Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

[2] Např. rozsudky Soudního dvora ze dne 5. 6. 2014 ve věci C-360/12 Coty Germany, bod 47 a ze dne 10. 9. 2015 ve věci C-47/14 Holterman Ferho Exploitatie a další, bod 72.

[3] Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 1. 2015 ve věci C-375/13 Kolassa, bod 55.

Název neuváděn, Gerd Altmann, CC0 1.0

Věc C-572/14 GS Media: Legalita šíření hypertextových odkazů

Věc C-572/14 – rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 9. 2016 ve věci GS Media

Soudní dvůr se ve věci GS Media opětovně zabýval výkladem čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice [1]. Konkrétně otázkou, zda umístění hypertextového odkazu na díla, která jsou volně dostupná na jiné internetové stránce bez souhlasu nositele autorského práva, představuje „sdělování veřejnosti“ ve smyslu předmětné směrnice a tedy zda takovéto umístění vyžaduje předchozí souhlas ze strany k tomu oprávněné osoby.

Skutkový stav

Rozhodnutí bylo vydáno v rámci sporu mezi společnostmi GS Media a Sanoma, který se týkal zejména toho, že na internetové stránce GeenStijl.nl provozované společností GS Media byly umístěny hypertextové odkazy na internetové stránky Filefactory umožňující zobrazení fotografií Britt Dekker pořízených pro časopis Playboy, a to bez souhlasu nositele autorských práv.

Z odůvodnění

Soudní dvůr úvodem svého právního posouzení zopakoval, že pokud jde o samotný čl. 3 odst. 1 autorskoprávní

směrnice, vyplývá z něho, že členské státy jsou povinny zajistit, aby měli autoři výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení svých děl veřejnosti. Na základě tohoto ustanovení náleží autorům právo zasáhnout vůči případným uživatelům jejich děl, kteří by mohli zamýšlet sdělení těchto děl veřejnosti, a toto sdělení zakázat. Jelikož však čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice neupřesňuje pojem „sdělování veřejnosti“, je třeba jeho smysl a rozsah určit s ohledem na cíle sledované touto směrnicí, resp. její kontext.

S odkazem na svoji předchozí judikaturu Soudní dvůr dále upozornil, že pojem „sdělování veřejnosti“ předpokládá individuální posouzení. Pro účely takového posouzení je důležité přihlížet k několika doplňujícím kritériím, která nejsou samostatné povahy a navzájem spolu souvisí. Mezi těmito kritérii Soudní dvůr zdůraznil nevyhnutelnou úlohu uživatele a vědomou povahu jeho zásahu [2]; skutečnost, že pojem „veřejnost“ se týká blíže neurčeného počtu potenciálních adresátů [3] a výdělečnou povahu sdělování veřejnosti [4]. Nadto je třeba vzít do úvahy, že aby mohlo být sdělování chráněného díla kvalifikováno jako „sdělování veřejnosti“, musí být sděleno specifickou technologií odlišnou od té, která byla dosud užitá, nebo tzv. „nové veřejnosti“, tj. veřejnosti, kterou nositelé autorského práva nebrali v potaz při udělení svolení k prvotnímu

sdělení jejich díla [5].

Zejména pro jednotlivce, kteří chtějí hypertextové odkazy umístit, může být dle Soudního dvora obtížné ověřit, zda internetová stránka, na kterou mají tyto odkazy vést, zpřístupňuje díla, která jsou chráněna, a případně zda nositelé autorských práv těchto děl souhlasili s jejich zveřejněním na internetu. Pokud je tedy umístění takového odkazu na dílo volně dostupné na jiné internetové stránce skutečně osobou, která tak činí bez úmyslu dosažení zisku, je třeba za účelem individuálního posouzení existence „sdělování veřejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice zohlednit okolnost, že tato osoba neví ani rozumně nemůže vědět o tom, že toto dílo bylo zveřejněno na internetu bez svolení nositele autorského práva.

Naproti tomu, je-li prokázáno, že taková osoba věděla nebo vědět mohla, že použitý hypertextový odkaz zpřístupňuje protiprávně zveřejněné dílo na internetu, například na základě skutečnosti, že na to byla upozorněna nositeli autorského práva, je třeba mít za to, že poskytnutí takového odkazu představuje „sdělování veřejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice. Totéž pak platí i v případě, že tento odkaz umožňuje uživatelům internetové stránky, na které se tento odkaz nachází, obejít omezující opatření, která byla na stránce, na které se nachází chráněné dílo, přijata za účelem omezení přístupu veřejnosti k tomuto dílu pouze na předplatitele této stránky, a představuje tedy vědomý zásah, bez kterého by uvedení uživatelé nemohli mít šířená díla k dispozici.

Pokud je umístění hypertextových odkazů uskutečněno za účelem dosažení zisku, lze nadto dle Soudního dvora od autora takového umístění očekávat, že provede nezbytná ověření, aby se ujistil, že dotčené dílo není protiprávně zveřejněno na stránce, na kterou vedou uvedené hypertextové odkazy. Je proto třeba předpokládat, že takové umístění je provedeno s plnou znalostí povahy ochrany uvedeného díla a případné absence souhlasu nositele autorského práva se zveřejněním na internetu. Za takových okolností a za předpokladu, že tato vyvratitelná domněnka není vyvrácena, představuje jednání spočívající v umístění hypertextového odkazu na protiprávně zveřejněné dílo na internetu „sdělování veřejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice.

Pokud jde o věc v původním řízení, bylo dle Soudního dvora nesporné, že společnost GS Media provozuje stránku GeenStijl a že poskytla hypertextové odkazy na soubory obsahující dotčené fotografie umístěné na stránce Filefactory za účelem dosažení zisku. Společnost Sanoma neudělila oprávnění ke zveřejnění těchto fotografií na internetu, přičemž skutkové okolnosti nasvědčovaly tomu, že společnost GS Media si byla vědoma této okolnosti, a že tedy nemůže vyvrátit domněnku, že umístění předmetných odkazů bylo provedeno s plnou znalostí protiprávní povahy tohoto zveřejnění. Za těchto okolností se dle Soudního dvora jeví, že umístění hypertextových odkazů společností GS Media představuje „sdělování ve-

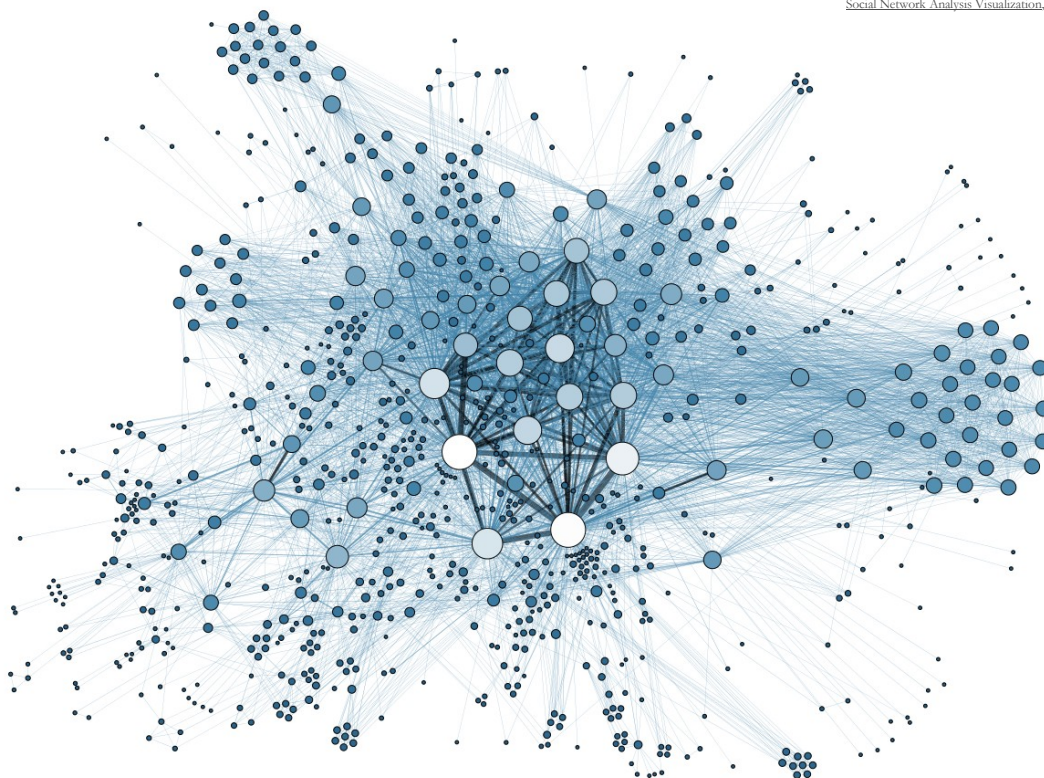
řejnosti“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice, které vyžadovalo udělení předchozího souhlasu nositele autorského práva.

Komentář

Soudní dvůr ve věci GS Media nenásledoval stanovisko generálního advokáta Watheleta (viz Bulletin č. 2/2016), podle něhož umístění hypertextových odkazů nelze podřadit pod definici „sdělování veřejnosti“ podle čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice. Důvodem měla být skutečnost, že hypertextové odkazy, které vedou i přímo ke chráněným dílům, je „nezpřístupňují“ veřejnosti, pokud jsou již volně dostupná na jiné stránce, ale slouží pouze k usnadnění jejich objevení. Soudní dvůr v jisté míře na tento názor navázal, rozvinul ho ovšem dále. Diferencoval mezi vědomou činností, vedenou v některých případech snahou o dosažení zisku, a šířením hypertextových odkazů běžnými uživateli, kteří ve většině případů dle jeho názoru nemají o ilegality sdělovaného díla povědomí. Z hlediska obvyklého chápání jsou oba přístupy akceptovatelné. Generální advokát i Soudní dvůr výslovně poukázali na potřebu zohlednění normálního rámce fungování internetu. Oba vyjádřili potřebu chránit hypertextový odkaz coby součást komunikace odehrávající se v jeho rámci. Dle mého názoru ovšem ve vzájemném vyvažování na jedné straně stojícího autorského práva a svobody projevu uživatelů internetu uspěl lépe, ačkoliv rozhodně ne dokonale, právě Soudní dvůr.

Soudní dvůr do značné míry vyvrátil některé veřejně prezentované názory o dovolenosti šíření hypertextových odkazů na „ilegální soubory“. Z rozsudku Soudního dvora je totiž jednoznačné, že jejich „vědomé“ šíření spadá pod definici čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice a vyžaduje proto udělení předchozího souhlasu ze strany nositele autorského práva. Jednání, které je v rozporu s právě uvedeným, je třeba považovat za protiprávní, a to se všemi důsledky, které mohou plynout z vnitrostátního práva - v krajním případě i v rovině trestněprávní.

Rozsudek Soudního dvora zdá se vyplňuje mezeru, kterou za sebou zanechala jeho rozhodnutí ve věcech Svensson a BestWater International. Pokud jde o ochranu tzv. běžného uživatele, i nadále ovšem zůstává sporné, jakým způsobem bude v praxi přistupováno k aplikaci vyvratitelné domněnky o neznalosti autora hypertextového odkazu o protiprávním charakteru šířeného souboru. Pod čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice by totiž mělo spadat pouze jednání, u něhož bude prokázáno, že „osoba věděla nebo vědět mohla, že použitý hypertextový odkaz zpřístupňuje protiprávně zveřejněné dílo na internetu“. Podle Soudního dvora běžný uživatel zpravidla neví o protiprávnosti šířeného souboru. Má-li být ovšem zohledňována okolnost, že „tato osoba ... ani rozumně nemůže vědět“ o této ilegality, lze vyjádřit velké očekávání, co vše bude, resp. nebude pod pojem „rozumnost“ podřazováno. Jedná se o pojem, který bude nepochybně podléhat vývoji jdoucímu paralelně s rozvojem povědomí uživatelů o fun-

gování internetu. Předpoklad, že běžný uživatel nedisponuje při šíření hypertextového odkazu potřebnou znalostí o jeho případné ilegalitě, je pravděpodobně racionální a prostý optiky slonovinové věže pokročilých uživatelů internetu. Je-li ovšem absence tohoto povědomí u tzv. běžných uživatelů i rozumná, může být v mnoha případech pochybné. Tvrzení, že uživatel nevěděl, že určitý interpret neudělil souhlas se šířením svého nejnovějšího alba na serveru uložit, se totiž i jako modelový příklad jeví úsměvně.

Soudní dvůr poměrně elegantně proplaval Scyllou a Charybdou fungování internetu a toho, co by z pohledu jeho běžného fungování mělo být dovolené. Aktuální stav enormního šíření hypertextových odkazů na ilegálně šířené soubory totiž nepochybně zasluhuje větší regulaci. Soudní dvůr ji definuje, nicméně poskytuje prostor i pro seberealizaci řadových uživatelů. S ohledem na rozvoj internetu, který se zdá být stále rychlejší, zůstává ovšem otázkou, jak dlouho budou odpovědi poskytnuté Soudním dvorem pro respektování běžné životní praxe kyberprostoru použitelné. Pokusil-li se totiž Soudní dvůr o ponechání prostoru pro běžné a rozumně očekávatelné fungování internetu a pod čl. 3 odst. 1 autorskoprávní směrnice zahrnul v zásadě pouze činnosti vykonávané za účelem zisku, bude s ohledem na aktuální možnosti internetu (tvorba vlastních webových stránek, využívání reklamního prostoru laiky) i tuto definici třeba v dohledné době možno přehodnotit. Příkladem budiž fenomén sdílení videí na serveru Youtube, který může být vzorem využívání internetového reklamního prostoru.

Nelze tedy očekávat, že by rozsudek GS Media definitivně vyřešil všechny otázky spojené se šířením hypertextových

odkazů. Jedná se pouze o další kus skládky v boji proti tzv. internetovému pirátství. Jakýkoliv zásah ze strany soudů v této oblasti je ovšem z povahy věci již v době vyhlášení rozsudku několik kroků pozadu za aktuálním vývojem. Jediný účinný boj proti této formě, již nyní nepochybně, nelegální činnosti by tak měl spíše spočívat v rovině poskytování kvalitnějšího obsahu ze strany nositelů autorských práv, než který mohou poskytnout „šířitele“ nelegálního obsahu. Jestliže to za dvacet let od ukončení soudních sporů se společností Napster pochopila hudební skupina Metallica, v budoucnu se možná připojí i jiní.

Dušan Sulitka

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

[2] Viz rozsudky Soudního dvora 15. 3. 2012 ve věcech C-135/10 SCF, bod 82 a C-162/10 Phonographic Performance (Ireland), bod 31.

[3] Tamtéž, bod 84, resp. bod 33.

[4] Viz v tomto smyslu rozsudky Soudního dvora ze dne 4. 10. 2011 ve věci C-403/08 a C-429/08 Football Association Premier League, bod 204 a Phonographic Performance (Ireland), bod 36.

[5] Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 2. 2014 ve věci C-466/12 Svensson, bod 24 a usnesení Soudního dvora ze dne 21. 10. 2014 ve věci C-348/13 BestWater International, bod 14.

Z JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Věc Ramos Nunes de Carvalho E Sá proti Portugalsku (stížnosti č. 55391/13 a další)

Institucionální otázky spojené se založením a kompetencemi reprezentativního orgánu justice, Nejvyšší rady soudnictví, jsou v současné době v českém právním prostředí předmětem četných diskuzí. Nedávné rozhodnutí ve věci Ramos Nunes de Carvalho E Sá proti Portugalsku [1], v němž se ESLP mimo jiné vyjádřil i k otázce složení těchto orgánů ve světle požadavků práva na spravedlivý proces, si proto jistě zaslouží zvýšenou pozornost.

Stěžovatelka Ramos Nunes de Carvalho E Sá je portugalskou soudkyní, proti níž byla v rozmezí let 2010 až 2012 vedena celkem tři disciplinární řízení, v rámci kterých Nejvyšší rada soudnictví stěžovatelce uložila pokutu a zákaz výkonu funkce. Stěžovatelka se proti všem rozhodnutím Nejvyšší rady soudnictví odvolala k Nejvyššímu soudu, kde se dožadovala přezkumu jejich skutkových zjištění. Nejvyšší soud však vždy jednomyslně potvrdil daná rozhodnutí s tím, že jeho pravomoci k přezkumu skutkových zjištění jsou omezena. Stěžovatelka proto v předmětném řízení před ESLP namítala porušení práva na nezávislý a nestranný soud, práva na soudní přezkum skutečností zjištěných Nejvyšší radou soudnictví a práva na veřejné jednání ve smyslu čl. 6 Úmluvy.

ESLP se při posuzování stížnosti zabýval zejména otázkou složení orgánu, jenž je zodpovědný za vedení disciplinárních řízení proti soudcům, tedy typicky Nejvyšší rady soudnictví. Takový orgán musí být nezávislý na moci výkonné a zákonodárné. Mezi záruky této nezávislosti potom patří i požadavek na složení orgánu, který musí být alespoň z poloviny tvořen soudci, jmenovanými z jejich řad. Tento závěr ESLP podpořil např. Evropskou chartou o statutu soudců, stanovisky Benátské komise a doporučeními Skupiny států proti korupci (GRECO). Tato podmínka však dle názoru ESLP v dané věci nebyla splněna –

přestože byla ve většině případů zajištěna požadovaná většina soudců, na jednání dne 10. 1. 2012 byla přítomna pouze menšina. Zbývající členové rady byli jmenováni výkonnou a zákonodárnou mocí, přičemž portugalské právo nestanoví žádné požadavky na jejich kvalifikaci. Tyto skutečnosti dle názoru ESLP vyvolávají pochybnosti o nezávislosti Nejvyšší rady soudnictví.

ESLP dále posuzoval i průběh řízení před Nejvyšším soudem, kde kritizoval zejména skutečnost, že portugalské právo neumožňovalo Nejvyššímu soudu přezkum postupu Nejvyšší rady soudnictví při zjišťování skutkových okolností, jež byly rozhodné pro výsledek disciplinárního řízení. Nejvyšší soud také dle názoru ESLP pochybil, když nevyhověl stěžovatelce a nenařídil veřejné jednání, v rámci něhož by bylo možné doplnit dokazování rozhodných skutečností (např. předvoláním svědka), čímž znemožnil stěžovatelce efektivně se bránit a neposkytl jí tak dostatečnou záruku spravedlivého procesu.

ESLP tedy jednomyslně dospěl k závěru, že došlo k porušení čl. 6 Úmluvy, neboť stěžovatelce nebylo zaručeno právo na nezávislý a nestranný soud, právo na přezkum skutečností zjištěných Nejvyšší radou soudnictví a právo na veřejné jednání.

Ivona Večerková

[1] Spolu s touto věcí ESLP ve společném řízení rozhodoval i ve věci Tato Marinho dos Santos Costa Alves Dos Santos a Figueiredo proti Portugalsku (stížnosti č. 9023/13 a 78077/13).

Věc Al-Dulimi a Montana Management Inc. proti Švýcarsku (stížnost č. 5809/08)

Ve svém červnovém rozhodnutí se velký senát ESLP zabýval kontroverzní problematikou soudního přezkumu rozhodnutí o zmrazení majetku na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Stěžovatelům byl majetek ve Švýcarsku zmrazený v souvislosti s jejich údajným napojením na bývalý irácký režim Saddáma Husajna na podkladě rezoluce Rady bezpečnosti 1783 (2003).

Přijaté opatření představovalo součást finančních sankcí vůči osobám, které těžily z účasti na fungování bývalého iráckého režimu. V roce 2003 byla na půdě Rady bezpečnosti OSN zřízena sankční komise, jejímž úkolem bylo vypracovat seznam příslušných osob a v roce 2004 byli do tohoto seznamu zařazeni mimo jiné i stěžovatelé. V návaznosti na to švýcarské orgány vydaly rozhodnutí o zmrazení účtů. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatelé neúspěšně bránili u vnitrostátního správního orgánu. Z pohledu těchto orgánů bylo Švýcarsko při rozhodování vázáno rezolucí Rady bezpečnosti, a nemohlo tak v dané věci postupovat jinak. Rada bezpečnosti OSN mezitím vydala rezoluci 1730 (2006), která umožňovala vyškrtnutí ze seznamu osob. Stěžovatelé napadli předešlá správní rozhodnutí před vnitrostátním soudem, který však návrhy zamítl, neboť stěžovatelé se nadále nacházeli v seznamu osob vypracovaném sankční komisí Rady bezpečnosti. Žádost stěžovatelů o vyškrtnutí z tohoto seznamu byla zamítnuta.

Stěžovatelé před ESLP namítali především skutečnost, že o zmrazení jejich majetku bylo rozhodnuto v rozporu s právem na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1 Úmluvy). V roce 2013 malý senát ESLP jejich stížnosti čtyřmi hlasy proti třem vyhověl, když konstatoval, že k porušení jejich práva na spravedlivý proces skutečně došlo. Vláda nicméně věc postoupila velkému senátu ESLP, který ve svém novém rozhodnutí v první řadě připomenul, že právo na spravedlivý proces je třeba vykládat v kontextu požadavku na existenci efektivního prostředku nápravy. Toto právo nicméně není absolutní a může být předmětem určitého omezení ze strany státu. ESLP uvedl, že ze skutkových okolností případu vyplývá, že vnitrostátní soud se rozsáhle zabýval přezkoumáním skutečnosti, zda jsou stěžovatelé zapsáni v seznamu sankční komise a zda jsou vlastníky zmrazeného majetku. Vnitrostátní soud nicméně

nepřezkoumával soulad procesu zmrazení majetku, který ve Švýcarsku proběhl na základě seznamu sankční komise. Ve vztahu ke stěžovatelům tak došlo k omezení jejich práva na přístup k soudu.

Následně se ESLP zabýval otázkou, zda toto omezení bylo ospravedlnitelné. Ačkoliv uznal autoritu Rady bezpečnosti OSN, uvedl, že žádné z ustanovení její rezoluce 1483 (2003) výslovně nebrání tomu, aby vnitrostátní soudy s ohledem na požadavek ochrany práv chráněných Úmluvou zkoumaly vnitrostátní opatření, která byla na základě rezoluce přijata. Zařazení do jejího seznamu má přitom na práva a svobody jednotlivce zásadní dopad. Ačkoliv tak vnitrostátní soudy nemohou přezkoumávat akty Rady bezpečnosti OSN, nemohou zcela rezignovat na přezkum dodržování základních práv. Jestliže rezoluce Rady bezpečnosti výslovně nevyloučila soudní přezkum implementace rezoluce na vnitrostátní úrovni, je třeba věc posuzovat tak, že vnitrostátní soudy jsou k přezkumu oprávněny. Švýcarské soudy tak v daném případě měly povinnost přezkoumat, zda vnitrostátní rozhodnutí o zmrazení majetku, provedené na základě rezoluce, nebylo svévolné, a to tím spíše, že zmrazení majetku představuje podstatný zásah do práv stěžovatelů, proti kterému se v posuzovaném případě neměli jak bránit.

Rozhodnutí je zajímavé zejména tím, jak se ESLP vypořádal s požadavkem na vnitrostátní přezkum rozhodnutí, vycházející z aktu Rady bezpečnosti OSN, který je pro daný stát závazný. ESLP sice po státu požaduje, aby se vyhnul rezignaci na ochranu základních práv, i pokud provádí akt mezinárodního práva, nicméně praktická realizace tohoto požadavku může být v současnosti relativně problematická. V takovém případě by měl vnitrostátní soud sice povinnost se implementačním rozhodnutím explicitně zabývat, nicméně seznamem sankční komise Rady bezpečnosti by byl nejspíše vázán. Rozhodnutí ESLP, ač v současnosti obtížně prakticky uplatnitelné, může být podnětem k dalšímu rozvoji ve vztahu aktů mezinárodních orgánů a povinností států Rady Evropy respektovat závazky z Úmluvy.

Jan Bena

Věc Baka proti Maďarsku (stížnost č. 20261/12)

V pozorně sledované věci stížnosti bývalého předsedy Nejvyššího soudu Maďarska proti Maďarsku vydal velký senát Evropského soudu pro lidská práva v červnu svoje konečné rozhodnutí. O tomto případu rozhodoval již senát ESLP v roce 2014. Poté, co jednomyslně shledal porušení čl. 6 odst. 1, čl. 10 Úmluvy a čl. 1 k Protokolu č. 1 k ní, podala Maďarská vláda 28. 8. téhož roku žádost o postoupení případu k velkému senátu, které bylo vyhověno.

Podstatou sporu bylo, že předseda Nejvyššího soudu Maďarska (s jehož funkcí je zároveň ze zákona spojena i funkce předsedy Národní rady soudnictví) byl zrušením Nejvyššího soudu a založením nového soudního orgánu zvaného Kúria fakticky zbaven funkce. Bylo mu totiž znemožněno, aby se ucházel o nově vzniklé místo předsedy Kúrie, ze které se stala nová vrcholná instituce maďarské justice. Zákon o organizaci a správě soudů obsahoval ustanovení o kritériu alespoň pětiletého výkonu funkce soudce podle vnitrostátních předpisů. Toto kritérium stěžovatel nespĺňoval i přes jeho 17 letou praxi u ESLP, ovšem pouze roční praxi u budapešťského odvolacího soudu.

K těmto krokům došlo poté, co se stěžovatel ze své pozice předsedy Národní rady soudnictví (kterému dává zákonná úprava výslovnou povinnost vyjadřovat se k návrhům zákonů ovlivňující soudnictví) kriticky vyjadřoval k rozsáhlé ústavní reformě vládnoucí koalice politických stran Fidesz a KDNP umožňující zpětné otevření a zrušení konečných rozsudků, dále zahrnující snižování věku pro odchod soudců do důchodu (dopadající velmi silně mimo jiné i na soudce z vyšších instancí) a reorganizaci správy soudů.

Stěžovatel zůstal působit v nové Kúrii jako soudce. Podle zákonné úpravy se z této pozice dále nemůže svobodně vyjadřovat a poskytovat rozhovory bez souhlasu předsedy Kúrie. V důsledku novelizované úpravy také přišel o výhody jinak příznávané odcházejícím předsedům.

Velký senát shledal, že prostřednictvím ústavních zákonů bylo stěžovateli upřeno právo domáhat se přezkumu jeho odvolání před nezávislým vnitrostátním soudem a to tím, že rozhodnutí o předčasném ukončení jeho mandátu předsedy bylo uvedeno v samotném Základním zákoně, a jako takové nemohlo být v žádné podobě předmětem soudního přezkumu. Na rozdíl od bývalého místopředsedy, který si mohl podat ústavní stížnost. Rozpor s právními principy, jako je nezávislost justice a dělba mo-

ci, společně s retroaktivitou působení Základního zákona (nová maďarská ústava z roku 2011) porušily jeho právo na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy. Stěžovatel byl do funkce uveden na základě zákona, který umožňoval odvolání z funkce proti jeho vůli jen za striktně vymezených podmínek (např. manažerské selhání) a poskytoval tak institucionální záruky nezávislosti.

Stěžovatel dále uváděl, že jeho odvolání bylo důsledkem názorů, které veřejně prezentoval. V tom mu dal ESLP za pravdu a porušení svobody projevu dle čl. 10 Úmluvy konstatoval. Dle názoru soudu je každý soudce povinen chránit nezávislost soudnictví a jakákoliv změna v soudním systému by měla být podrobena diskuzi s odborníky z justice. Zejména z tohoto důvodu neakceptoval soud argumentaci maďarského parlamentu, že funkce stěžovatele byla spíše administrativní než funkcí skutečného zástupce justice, neboť v obdobných případech mají soudci právo se vyjádřit k zamýšleným změnám soudnictví. Dané odvolání z funkce bylo zásahem do nezávislosti soudnictví, neboť fakticky došlo k předčasnému odvolání stěžovatele z funkce předsedy Nejvyššího soudu, tudíž byla porušena zásada neodvolatelnosti soudce. Shledaný zásah do svobody projevu stěžovatele měl, dle názoru soudu, také bezpochyby „odrazující účinek“ pro všechny zástupce justice, kteří chtěli projevit svůj nesouhlas se zamýšlenými ústavními změnami.

Rozsudek Baka proti Maďarsku byl pro ESLP příležitostí vyjádřit se k ústavním změnám v Maďarsku. Soud se chopil nabídnuté příležitosti a změny zkritizoval, zejména s ohledem na princip „vlády práva“, který přijaté maďarské ústavní zákony porušují. Soud dal tímto dalším státním Úmluvy najevo, že bude chránit dodržování základních právních principů a základních práv i v případech, budou-li zásahy do nich na ústavní, tj. nejvyšší úrovni. Soud totiž zdůraznil, že byť odvolání proběhlo zákonně (tedy dle platné zákonné úpravy, která měla podobu dokonce zákona ústavního) a zároveň bylo skryto za organizační změnou justice, ze širších okolností a sledu událostí je zřejmé, že bylo zkonstruovanou politickou reakcí na vyjádření stěžovatele k připravovaným změnám v justici. Pojem demokratického řádu se ovšem nevyčerpává pouhým textem zákona a legislativní procedurou, nýbrž musí respektovat hodnoty demokratické společnosti, mezi něž nezávislost soudní moci a jejich zástupců nepochybně náleží.

John A. Gealfow, Jan Lexa

Věc Ibrahim a další proti Spojenému království (stížnost č. 50541/08 a další)

Velký senát ESLP měl opětovně možnost vyjádřit se k procesním právům obviněných, zvláště k problematice přítomnosti obhájce v souvislosti se speciální právní úpravou týkající se vyšetřování teroristických trestných činů.

Případ se týkal celkem čtyř stěžovatelů odsouzených v souvislosti s neúspěšným pokusem o spáchání teroristického útoku v Londýně v roce 2005. V případě prvních tří stěžovatelů došlo k odsouzení za neúspěšný pokus o teroristický útok, čtvrtý stěžovatel byl odsouzen za napomáhání a zatajování informací.

Neúspěšný pokus o útok se odehrál pouhé dva týdny po sebevražedném útoku v londýnském metru, který si vyžádal 52 životů. Stěžovatelé z místa činu uprchli, nicméně byli záhy zatčeni. Dle ustanovení zákona o terorismu byli první tři stěžovatelé drženi tajně, přičemž byli poučeni, že výkon práva na obhájce může být se souhlasem vyššího policejního důstojníka pozdržen o 48 hodin. Před umožněním kontaktovat obhájce byly stěžovatelé podrobeni bezpečnostnímu výslechu, který se dle předmetného britského zákona mohl konat bez přítomnosti obhájce a předtím, než mohli zadržení požádat o právní pomoc.

Stěžovatelé uznali účast na útoku, tvrdili ovšem, že bomby byly falešné a byly konstruovány způsobem, aby nemohly vybuchnout. Stěžovatelé byly odsouzeny k trestu odnětí svobody v délce 40 let, následně podali neúspěšné odvolání. Čtvrtý stěžovatel, pan Abdurahman, byl původně vyslychán jako svědek, přičemž vypovídal o kontaktu s jedním z pachatelů útoku. Namísto toho, aby policie vznesla proti němu obvinění a poučila ho o jeho právech, pokračovala v jeho výslechu coby svědka. Písemná výpověď získaná tímto způsobem byla posléze použita jako důkaz v řízení před soudem.

V senátním rozsudku ESLP původně poměrem šesti hlasů proti jednomu vyslovil názor, že ani v jednom ze čtyř projednávaných případů nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces chráněného čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 Úmluvy garantujícím právo na přítomnost obhájce tím, že výslech stěžovatelů proběhl v nepřítomnosti obhájce, resp. že takovým výslechem získané výpovědi byly použity jako důkaz před soudem.

Dle názoru velkého senátu ESLP v anotované věci měly být nalezeny odpovědi na dvě otázky, a to zda existovaly přesvědčivé důvody pro omezení přístupu stěžovatelů k právní pomoci, a zda bylo řízení jako celek spravedlivé. ESLP prvně vyjádřil přesvědčení, že v případě policejního výslechu prvních tří stěžovatelů byla přítomná naléhavá potřeba odvrátit vážné důsledky pro život a fyzickou integritu veřejnosti, a to další sebevražedné útoky. Poukázal zejména na povinnost vnitrostátních orgánů chránit práva potenciálních obětí garantovaná čl. 2, 3 a 5 odst. 1 Úmlu-

vy. Policie byla nucena jednat pod enormním tlakem a její prioritou bylo získat další informace ohledně plánovaných útoků a totožnosti útočníků. Omezení přístupu k právnímu poradenství reflektovalo zcela výjimečnou situaci, ve které se policie ocitla. V případě prvních tří stěžovatelů se jednalo o jasný právní předpis stanovující restrikce ohledně přístupu k obhájci. Tato omezení měla navíc dočasný charakter, byla limitována na maximálně 48 hodin. Rozhodnutí policie o omezení přístupu k obhájci bylo založeno na specifických okolnostech v případě prvních tří stěžovatelů, ESLP tak dospěl k dílčímu závěru o existenci přesvědčivých důvodů ospravedlňujících toto omezení.

Při hodnocení, zda omezení práv obhajoby způsobilo, že trestní řízení nebylo jako celek spravedlivé, poukázal ESLP na skutečnost, že vnitrostátní úprava vyčerpávajícím způsobem stanovila výjimky z práva na obhajobu, přičemž takto stanovený zákonný rámec byl dodržen. Stěžovatelé byli formálně zatčeni a informováni o důvodech omezení přístupu k obhájci. Stěžovatelům bylo také umožněno napadnout použití svých výpovědí před soudem, přičemž tyto byly posuzovány v rámci zvláštního řízení o přípustnosti důkazů. Výpovědi získané v rámci tzv. bezpečnostního výslechu navíc nepředstavovaly jediný důkaz. Soudce předsedající senátu také upozornil členy poroty na zohlednění způsobu získání výpovědi a absenci obhájce. ESLP také zohlednil přítomnost silného veřejného zájmu na předcházení a trestání teroristických útoků. V případě prvních tří stěžovatelů tak ESLP shodně se senátním rozsudkem konstatoval, že trestní řízení jako celek bylo spravedlivé.

ESLP nicméně nebyl přesvědčen o existenci přesvědčivých důvodů pro omezení práva k přístupu k obhájci pana Abdurahmana. Vnitrostátní předpisy totiž neopodstatňovaly takové omezení, pan Abdurahman byl toliko uveden v omyl ohledně svých procesních práv. Rozhodnutí policie nemohlo být následně přezkoumáno britskými soudy, jelikož – na rozdíl od případu prvních tří stěžovatelů – nebyl vyhotoven záznam. Stěžovatel nebyl informován o svém právu nevypovídat a právu na obhájce, jelikož policie záměrně pokračovala v jeho výslechu coby svědka, i když ho pak považovala za podezřelého. Stěžovatel svoji výpověď nestáhl ani po konzultaci s advokátem. V rámci zvláštního řízení byla nicméně opomenuta výpověď vyššího policejního důstojníka, který poukázal na pokračování ve výslechu stěžovatele coby svědka. Výpověď pana Abdurahmana navíc představovala klíčový důkaz pro jeho obvinění. Předsedající soudce sdělil porotě, aby výpověď stěžovatele vzala v potaz, jelikož by výpověď se stejným obsahem poskytla i v případě řádného procesního postupu. Velký senát ESLP v případě pana Abdurahmana proto dospěl k závěru, že jeho trestní řízení nebylo v souladu s čl. 6 odst. 1 a 3 Úmluvy.

Katarína Deáková

Názory uvedené v příspěvcích představují názory autorů, nikoliv oficiální stanoviska Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

3/2016
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA